

МЕХАНІЗМ РЕКАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ПІД ЧАС КРИЗИ

Д. І. Коваленко, к.е.н., доцент
Київський національний університет технологій та дизайну

Українська банківська система в період економічного зростання 2000-х стала одним із привабливіших банківських ринків Східної Європи. Політичні зміни в країні, а також привабливі економічні перспективи зумовили приплив міжнародних інвестицій та появу в Україні банків та фінансових груп світового рівня, зокрема BNP Paribas, Raiffeisen Int, Credit Agricole S.A., Societe Generale, Intesa Sanpaolo, Commerzbank, UniCredit.

Криза 2008 – 2009 років. Накопичення дисбалансів призвело до чи не найбільших втрат як в економіці, так і у фінансовому секторі України під час глобальної кризи 2008 – 2009 років серед порівнянних країн. Унаслідок падіння курсу гривні з 5 до більше ніж 8 грн. за 1 дол. США значно зросли неплатежі за кредитами в іноземній валюті, зменшилася вартість капіталу банків, що створило тиск на коефіцієнт достатності капіталу.

У 2014 році перед банківською системою постали нові виклики. Значна девальвація гривні (майже у 2 рази) та спад в економіці (ВВП у III кварталі 2014 році знизився на 5.3%) негативно вплинуло на якість кредитного портфеля та значна збитковість банківських установ (в 2014 р. становили 22.4 млрд. грн., а рентабельність капіталу (-13.9%), що привело до необхідності масової рекапіталізації банківських установ України [1].

Урядом в діяльність фінансової системи закладено хибний, шкідливий механізм рекапіталізації банківських установ: 1) проблеми від неефективного функціонування конкретного банку; 2) рефінансування від НБУ за рахунок коштів платників податків; 3) капіталізація та реструктуризація за рахунок коштів платників податків [2].

Результатом дії цього механізму в кінцевому підсумку стане подальше падіння курсу національної валюти, збільшення інфляції та посилення ряду інших негативних наслідків.

Запропонована урядом схема рекапіталізації банківських установ не вирішує проблем банківської системи, оскільки потребує реальних коштів, яких в уряді просто немає, три-чотири місяці роботи для оцінки реального становища фінансової установи (яких також немає) та стабільності на фінансовому ринку (однак, оскільки в переважній більшості банків ситуація лише погіршується – їх реальна вартість падатиме кожного дня).

Власники комерційних банків чи інші інвестори не будуть вкладати кошти у «хворий» фінансовий ринок України в умовах зовнішньої агресії Росії.

Недоліком цієї схеми є також глибинна несправедливість, оскільки її втілення здійснюватиметься за рахунок державного бюджету, тобто – за рахунок кожного з громадян України, навіть тих, які не є вкладниками цього банку і, в принципі, не повинні були б платити за його проблеми.

Аналогічні застереження стосуються і механізму покриття боргів банків перед вкладниками за рахунок Фонду гарантування вкладів, якому до кінця 2015 року потрібно буде щонайменше від 36 до 52 млрд. грн. бюджетного фінансування.

Під час фінансової та економічної кризи буде доцільно використати іншу ефективну модель рекапіталізації банківських установ.

Для її застосування варто поділити усі вітчизняні банки на три групи. Перша група – стабільні установи, які не потребують зовнішньої допомоги. Друга – відносно стабільні, які мають тенденцію до погіршення свого фінансового становища. Третя – явні чи потенційні банкрути. Кожна із цих груп потребує своїх підходів до здійснення фінансового оздоровлення.

Перші дві групи банків працюють у межах загальних процедур, під наглядом НБУ. Втілення механізму відновлення платоспроможності стосується банківських установ третьої групи, роботу з якими ми пропонуємо проводити через спеціально створене державне агентство, що є своерідною компанією з управління активами. Схема працює наступним чином:

1. НБУ встановлює проблемний банк та призначає тимчасову адміністрацію. Адміністрація проводить ранжування претензій, визначає

ліквідні активи та реалізовує їх. Отримані кошти направляє на першочергові проплати та проводить, таким чином, первинне очищення балансу. Після цього визначається сума проблемної заборгованості.

2. Для кожного проблемного банку Державне агентство створює санаційний фонд (для кожного окремого – свій) з випуском відповідних інвестиційних сертифікатів на суму проблемної заборгованості, збільшеної на суму статутного капіталу банку (своєрідний пайовий фонд кожного банку).

Замість СФ можуть бути довгострокові державні облігації внутрішньої позики. Орієнтовно на 15-25 років під 3-4% річних. Сертифікати у примусовому порядку обмінюються на корпоративні права засновників банку. Можна сказати, що відбувається націоналізація банку. Також у примусовому порядку сертифікати обмінюються на проблемні активи (прострочені проблемні кредити), і ними здійснюється погашення заборгованості банку.

У кінцевому підсумку банківська установа буде «очищена» від проблемних активів, а в подальшому – і від зобов'язань.

Таким чином, відновлюється його платоспроможність. Більше того, на баланс такого банку вводяться цінні папери, які в майбутньому можуть бути обмінені на грошові кошти. Замість передбачених законодавством 18 місяців санації, а точніше, як правило, замість ліквідації потенційного банкрута, ми отримуємо відновлення платоспроможності банку вже через три-чотири місяці.

Список використаної літератури:

1. Основні показники діяльності банків України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807.

2. Закон України «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53057.